

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องตฺคริฏญ์หะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาลของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ตฺคริฏญ์หะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าอะมาล โดยผู้วิจัยได้สรุปการศึกษาค้นคว้า และผลการวิจัย ตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาแหล่งที่มาของหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาล ของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา
2. เพื่อประเมินสถานภาพตัวบทภาษาอาหรับที่นำมาเทียบกับหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาลของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. จะได้ทราบแหล่งที่มาของหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาล ของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา
2. จะได้ทราบสถานภาพของหะดีษ และสามารถแยกแยะหะดีษที่ถูกนำมาอ้างอิงในหนังสือคุณค่าของอะมาล ของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา ว่าหะดีษบทใดเศาะเหียะห์ หะดีษบทใดเฎาะอ็อฟ และหะดีษบทใดเมาฎู๊วะ
3. จะได้ใช้เป็นคู่มือในการเรียนการสอนวิชาหะดีษในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท และเป็นความรู้แก่ผู้สนใจทั่วไป
4. เป็นตำราทางวิชาการด้านอิสลามศึกษาในภาษาไทยเพื่อให้มุสลิมและผู้สนใจทั่วไปที่ไม่สามารถอ่านภาษาอาหรับได้ สามารถเข้าใจศาสตร์ด้านอิสลามศึกษา อันจะนำมาซึ่งความสมานฉันท์ในสังคมต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ตักศิณีย์หะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาล ของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา” รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการนำเสนอหะดีษจำนวน 441 หะดีษ ในสามขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นตอนที่หนึ่ง เป็นการนำเสนอหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาล ขั้นตอนที่สอง เป็นการนำเสนอด้วยบทภาษาอาหรับที่นำมาเทียบ และขั้นตอนที่สามเป็นการนำเสนอแบบตักศิณีย์หะดีษ (ระบุผู้บันทึกหรือผู้รายงาน) และยืนยันสถานภาพของหะดีษ

2. แหล่งข้อมูล

- 1) หนังสือหรือตำรา ได้แก่ หนังสือหรือตำราเกี่ยวกับการตักศิณีย์ที่เขียนเป็นภาษาอาหรับ สำหรับศึกษาเรื่องการตักศิณีย์
- 2) เอกสารวิจัย ได้แก่ หนังสือคุณค่าของอะมาลเรียบเรียงโดยซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา สำหรับศึกษาแหล่งที่มาของหะดีษและสถานภาพของหะดีษ
- 3) หนังสือรวิวายะฮฺ ได้แก่ หนังสือบันทึกหะดีษด้วยกับสายรายงานของผู้แต่ง สำหรับศึกษาแหล่งบันทึกหะดีษและกำหนดสถานภาพของหะดีษในหนังสือคุณค่าของอะมาล
- 4) หนังสืออื่นๆ ที่บันทึกหะดีษโดยการตัดสายรายงานของหะดีษ สำหรับศึกษาแหล่งที่มาของหะดีษที่ได้อ้างไว้ในเอกสารวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ก. แบบบันทึก

แบบบันทึก หมายถึง แบบบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยใช้รูปแบบเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่บันทึกข้อมูลหนังสือประกอบด้วย ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ ชื่อหนังสือ เมืองที่พิมพ์ และโรงพิมพ์ ส่วนการบันทึกข้อมูลสายรายงานและด้วยบทหะดีษ และส่วนที่บันทึกข้อมูลหัวข้อเรื่องที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยเนื้อหาของเรื่อง ระบุเล่มที่และเลขหน้า

ข. เอกสารวิจัย

เอกสารวิจัย คือ หนังสือคุณค่าของอะมาลของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา สำหรับศึกษาสายรายงานหลักของหะดีษในหนังสือคุณค่าของอะมาล

ค. คอมพิวเตอร์

คอมพิวเตอร์ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหะดีษที่ต้องการตัด κρίญ์ ประกอบด้วยข้อมูลสายรายงาน ตัวบทหะดีษ และสถานภาพของหะดีษ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ อัลมักตะบะฮะฮ์ อัชชามีละฮะฮ์ (Version 3) และอัลมักตะบะฮะฮ์ อัลอิสลามียะฮะฮ์

ง. เว็บไซต์

เว็บไซต์ที่แพร่หลายทางอินเทอร์เน็ต ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัด κρίญ์ ซึ่งค้นหาได้จากเว็บไซต์ต่างๆ ได้แก่ เว็บไซต์อัลดอรอร อัสนุนียะฮะฮ์ (www.dorar.net) เว็บไซต์อิบน์ บาซ (www.binbaz.org.sa) และเว็บไซต์อัลอัลบานี (www.alalbany.net) เป็นต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 รวบรวมข้อมูลเรื่องความรู้เกี่ยวกับการตัด κρίญ์หะดีษภายใต้หัวข้อเรื่องรองและหัวข้อเรื่องย่อยตามลำดับความสำคัญและที่จำเป็น จากหนังสือและตำราที่เกี่ยวข้องกับการตัด κρίญ์หะดีษ

ส่วนที่ 2 รวบรวมหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาลเพื่อทำการศึกษาวเคราะห์ โดยคัดเลือกหะดีษเฉพาะที่มีแต่คำแปลภาษาไทยเท่านั้น ซึ่งเรียบเรียงหะดีษตามบทต่างๆ ของหนังสือ แต่เนื่องจากหะดีษที่มีแต่ความหมายไม่มีการกำกับหมายเลขหะดีษผู้วิจัยจึงเรียบเรียงตัวบทหะดีษโดยใช้ 2 หมายเลข หมายเลขที่ 1 เป็นหมายเลขของผู้วิจัย หมายเลขที่ 2 เป็นหมายเลขหน้าของหนังสือ ตัวอย่าง หะดีษที่ 1 หน้าที่ 25 หมายถึงหะดีษลำดับที่หนึ่งในงานวิจัย หะดีษนี้ปรากฏในหน้าที่ 25 ของหนังสือคุณค่าอะมาล

ส่วนที่ 3 รวบรวมข้อมูลตัด κρίญ์หะดีษที่ต้องการศึกษาวเคราะห์ โดยดำเนินการตามลำดับความสำคัญของแต่ละเรื่องตามแนวทางตัด κρίญ์ ดังนี้

1) การตัด κρίญ์หะดีษแต่ละบทใช้แนวทางการตัด κρίญ์ 2 แนวทาง ได้แก่ การตัด κρίญ์โดยยึดคำสำคัญของตัวบทหะดีษ และการตัด κρίญ์โดยยึดคำแรกของสำนวนหะดีษ ทั้งสองแนวทางนี้ใช้หนังสือคู่มือค้นหาหะดีษจากหนังสือมุญัหม์ อัลมุฟะฮฺฮะฮ์ ลิลอัลฟาฮฺ อัลหะดีษ หนังสือสารบัญหะดีษต่าง ๆ โปรแกรมที่ใช้คอมพิวเตอร์ คือ อัลมักตะบะฮะฮ์ อัชชามีละฮะฮ์ และอัลมักตะบะฮะฮ์ อัลอิสลามียะฮะฮ์ ตลอดจนเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการตัด κρίญ์หะดีษ

2) รวบรวมตัวบทและสายรายงานของหะดีษจากแหล่งริวายะฮะฮ์ โดยพิจารณาความเหมือนของความหมายของหะดีษที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาลกับตัวบทหะดีษที่ได้จากการตัด κρίญ์ที่บันทึกในแหล่งริวายะฮะฮ์ และพิจารณาสายรายงานของหะดีษที่มาจากผู้รายงานคนเดียวกันที่เป็นมุตาบิอะฮะฮ์ หรือสายรายงานอื่นที่รายงานหะดีษเดียวกันที่เป็นซาอิดหรือชะวาอิด

5. การจัดกระทำข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลที่ได้จากการบันทึก เอกสารวิจัย และคอมพิวเตอร์ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกได้มีการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาตามลำดับความสำคัญของแต่ละบท กล่าวคือ ข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งทฤษฎีหะดีษ ผลการตั้งทฤษฎีหะดีษตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับทัศนะอะฮฺมาอฺ

2) ข้อมูลที่ได้การใช้คอมพิวเตอร์ได้แยกตามลักษณะของข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลมุตาบะอะฮฺ โดยพิจารณาการคัดเลือกบนพื้นฐานของการอ้างอิงในหนังสือคุณค่าของอะมาล ข้อมูลมุตาบะอะฮฺหรือมุตาบิอาต โดยพิจารณาผู้ร่วมรายงานในรุ่นเดียวกันเป็นหลัก ข้อมูลซาฮิดหรือชะวาฮิดหะดีษ โดยพิจารณาตัวบทหะดีษเป็นที่ตั้ง ซึ่งจะคว้าวัดว่าตัวบทหะดีษนั้นมีความเหมือนกันทั้งประโยคหรือส่วนหนึ่งของตัวบทหะดีษ ข้อมูลสายรายงานและสถานะของผู้รายงานหะดีษ โดยพิจารณาสายรายงานที่เป็นมุตาบะอะฮฺเป็นหลัก

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการ 3 ด้าน คือ ตัวบท สายรายงานและสถานะภาพ

1) การวิเคราะห์ตัวบท

ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการนำตัวบทภาษาอาหรับที่นำมาเทียบ ดังนี้ ศึกษาวิเคราะห์ความเหมือน และความแตกต่างของหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาล กับตัวบทหะดีษจากหนังสือริวายะฮฺ ซึ่งจะยึดเอาตัวบทที่มีความหมายใกล้เคียงและสอดคล้องกับหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในเอกสารวิจัยมากที่สุด โดยจะพิจารณาจากความสอดคล้องของคำศัพท์ ความสอดคล้องของรูปประโยค และความสอดคล้องของผู้รายงานในกรณีที่ระบุว่าผู้ใดเป็นผู้รายงาน ผู้วิจัยจะยึดสายรายงานที่ถูกระบุไว้

2) การวิเคราะห์สายรายงาน

ก. ศึกษาวิเคราะห์สายรายงานโดยยึดสายรายงานของหะดีษที่มีความใกล้เคียงกับความหมายของหะดีษที่ระบุไว้ในหนังสือคุณค่าของอะมาลเป็นหลัก กล่าวคือ หากหะดีษมีระบุผู้บันทึกเพียงคนเดียวเท่านั้น จะทำการวิเคราะห์สายรายงานของหะดีษนั้น และหากระบุผู้บันทึก 2 คนขึ้นไป จะยึดสายรายงานของหะดีษที่เหมือนกับตัวบทหะดีษในหนังสือริวายะฮฺเป็นที่ตั้ง

ข. ศึกษาวิเคราะห์สายรายงานของหะดีษจะดำเนินการศึกษาสถานะด้านคุณธรรมและความบกพร่องของผู้รายงานแต่ละท่านในสายรายงาน ยึดถือทัศนะของนักวิจารณ์หะดีษที่ได้รับการยอมรับ โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

- ยึดทัศนะของอุละมาอุมุตะคิลีน (ทัศนะเป็นกลาง) เป็นหลัก เช่น ทัศนะของอัลหาฟีซอิบนุ หัจญ์ร อัลอัศเกาะลานีย์ในหนังสืออะฮ์ซิบ อัลอะฮ์ซิบ (كتاب تهذيب التهذيب) หนังสือตักรีย อัลอะฮ์ซิบ (كتاب تقريب التهذيب) และหนังสือลิสานอัลมิฆาน (كتاب لسان الميغان) ทัศนะของอัลหาฟีซ อัลชะซะบีย์ในหนังสือมิฆาน อัล อือติคาล (كتاب ميزان الاعتدال) ทัศนะของอัลหาฟีซ อัลมิฆซีย์ในหนังสืออะฮ์ซิบ อัลกะมาล (كتاب تهذيب الكمال) เป็นต้น ซึ่งมีหลักเกณฑ์ย่อ ดังนี้

3) การวิเคราะห์สถานภาพของหะดีษ

การศึกษาวิเคราะห์สถานภาพของหะดีษ โดยมีวิธีการวิเคราะห์ คือ

ก. หะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย์และมุสลิมในหนังสือเศาะเฮียะห์ และสายรายงานชะฮัษ เช่น หะดีษรายงานโดยอับซฮาฟีย์ จากมาลิก จากนาฟิอ์ จากอิบนุ อุมัร رضي الله عنهما จากท่านเราะสูลลอฮ์ ﷺ จะตัดสินเป็นหะดีษเศาะเฮียะห์ ส่วนสายรายงานในลักษณะอื่นผู้วิจัยจะทำการศึกษาสถานภาพของหะดีษ และการเลื่อนฐานะของหะดีษ

ข. หะดีษบันทึกโดยอิหม่ามท่านอื่น ๆ จะทำการศึกษาสถานภาพของหะดีษ และการเลื่อนฐานะของแต่ละหะดีษ เช่น หะดีษเศาะเฮียะห์ลัฆอัยริฮ์ และหะดีษหะสันลัฆอัยริฮ์ ซึ่งจะใช้เทคนิคการวิเคราะห์ 2 ประเภท คือ การวิเคราะห์เชิงยืนยันและการวิเคราะห์เชิงสำรวจ

- การวิเคราะห์เชิงยืนยัน เป็นการตรวจสอบสายรายงานที่ถูกต้องในการกำหนดสถานภาพของหะดีษตามหลักการหะดีษหรือยืนยันสถานภาพของหะดีษที่ค้นพบ

- การวิเคราะห์เชิงสำรวจ เป็นการตรวจสอบสายรายงานเพื่อระบุสถานภาพของหะดีษแต่ละบท โดยการยึดทัศนะของอุละมาอ์เพียงอย่างเดียว ไม่มีการศึกษารายละเอียดของสายรายงาน ซึ่งเทคนิคการวิเคราะห์เชิงสำรวจจะใช้ในกรณีที่ผู้วิจัยไม่พบสถานะของผู้รายงาน ดังภาพประกอบ

4) การตัดสินสถานภาพของหะดีษขึ้นอยู่กับสายรายงานของหะดีษที่มีทั้งสายรายงานหลัก สายรายงานตามและสายรายงานเสริม ซึ่งสามารถให้การสนับสนุนเพื่อการเลื่อนฐานะได้ และที่ไม่สามารถเลื่อนฐานะได้ (ดู กรอบแนวคิดการวิจัย)

อนึ่ง กรณีที่ผู้วิจัยไม่พบตัวบทภาษาอาหรับที่จะนำมาเทียบกับหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาล ผู้วิจัยจะระบุว่า “ไม่พบตัวบทหะดีษ” และหากพบเพียงแค่ตัวบท ไม่พบทัศนะของนักวิชาการ ผู้วิจัยจะระบุว่า “ไม่พบสถานภาพของหะดีษ”

7. การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอผลการตัดריךญ์หะดีษ โดยเรียงตามลำดับความสำคัญของหัวข้อ ประกอบด้วย หะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาล ตัวบทหะดีษ ภาษาอาหรับที่นำมาเทียบ อธิบายสถานภาพของผู้รายงานหะดีษว่าอยู่ในระดับใด เช่น อนุสรอยเราะฮฺ : صحابي حليل (al-'Asqalani, 1990 : 28) ซุบะฮฺ เป็น อัลหัจญัจ อัลบัสรี : ثقة حافظ متن (al-'Asqalani, 1994 : 4/345) เป็นต้น และการตัดריךญ์ตัวบทหะดีษ โดยดำเนินการดังนี้

- 1) ระบุชื่อนักปราชญ์ผู้บันทึกหะดีษ ปีที่พิมพ์หนังสือและหมายเลขกำกับหะดีษ เช่น al-Bukhari (1989 : 45) Muslim (1953 : 105) Abu Dawud (n.d. : 150) เป็นต้น
- 2) ระบุชื่อนักปราชญ์และชื่อหนังสือ (พร้อมระบุปีที่พิมพ์หนังสือ และหมายเลขหะดีษ) ในกรณีที่ใช้หนังสือมากกว่าหนึ่งเล่ม เช่น al-Bayhaqi ในซุบุดอิมาน (2003 : 25)
- 3) ระบุสถานภาพหรือระดับของหะดีษ ซึ่งสถานภาพของหะดีษประกอบด้วย หะดีษเศาะเหียะห์ลัซซาดีฮฺ หะดีษเศาะเหียะห์ลัฆอຍริฮฺ หะดีษหะสันลัซซาดีฮฺ หะดีษหะสันลัฆอຍริฮฺ หะดีษญะอะอิฟ หะดีษญะอะอิฟญิดตัน หะดีษเมาฎู๊วะ หะดีษที่ไม่พบตัวบท และหะดีษที่ไม่พบสถานภาพ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องตัดריךญ์ตัวบทหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาลของชัยคุลหะดีษ เมลาเนา มุฮัมมัด ซะกะรียา ผู้วิจัยขอสรุปผลการตัดריךญ์หะดีษในหนังสือคุณค่าของอะมาล ดังนี้

1. จำนวนตัวบทหะดีษที่ผู้วิจัยทำการตัดריךญ์มีจำนวนทั้งสิ้น 441 หะดีษ
2. มาตรฐานของตัวบทหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาล สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้
 - 2.1 แบ่งตามสถานภาพของหะดีษ ดังนี้
 - 2.1.1 หะดีษเศาะเหียะห์ มีจำนวน 161 หะดีษ คิดเป็น 36.50% แบ่งออกเป็นสองชนิด ได้แก่
 - ก. หะดีษเศาะเหียะห์ลัซซาดีฮฺ มีจำนวน 82 หะดีษ
 - ข. หะดีษเศาะเหียะห์ลัฆอຍริฮฺ มีจำนวน 79 หะดีษ
 - 2.1.2 หะดีษหะสัน มีจำนวน 77 หะดีษ คิดเป็น 17.46% แบ่งออกเป็นสามชนิด ได้แก่
 - ก. หะดีษหะสันลัซซาดีฮฺ จำนวน 43 หะดีษ

ข. หะดีษหะสันลิมอริศ จำนวน 29 หะดีษ

ค. หะดีษหะสันเศาะเหียะห์ จำนวน 5 หะดีษ

2.1.3 หะดีษญะอะอิฟ มีจำนวน 132 หะดีษ คิดเป็น 29.93%

2.1.4 หะดีษญะอะอิฟ ญุดตัน มีจำนวน 35 หะดีษ คิดเป็น 7.93%

2.1.5 หะดีษเมาฎัวะ มีจำนวน 25 หะดีษ คิดเป็น 5.66%

2.1.6 หะดีษที่ไม่พบสายรายงานและสถานภาพของหะดีษ มีจำนวน 11 หะดีษ คิดเป็น 2.49%

2.2 แบ่งตามประเภทหะดีษในการนำไปใช้เป็นหลักฐาน สามารถแบ่งออกได้ เป็น 3 ชนิด ได้แก่

2.2.1 หะดีษที่สามารถนำไปใช้เป็นหลักฐานได้กับทุกเรื่อง มีจำนวน 238 หะดีษ คิดเป็น 53.96%

2.2.2 หะดีษที่สามารถนำไปใช้เป็นหลักฐานได้เฉพาะกับบางเรื่อง มีจำนวน 132 หะดีษ คิดเป็น 29.93%

2.2.3 หะดีษที่ไม่สามารถนำไปใช้เป็นหลักฐานในทุกกรณี มีจำนวน 71 หะดีษ คิดเป็น 16.09%

3. มาตรฐานในการอ้างอิงหนังสือ แบ่งตามที่ปรากฏในหนังสือรวบรวมหะดีษได้ ดังนี้

3.1 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัลญะมาอิ มีจำนวน 66 หะดีษ คิดเป็น 14.96% ประกอบด้วย

3.1.1 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัลญะมาอิของอัลบุคอรีย์ และอัลญะมาอิของมุสลิม มีจำนวน 20 หะดีษ คิดเป็น 4.53%

3.1.2 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัลญะมาอิของอัลบุคอรีย์ เพียงท่านเดียว มีจำนวน 23 หะดีษ คิดเป็น 5.21%

3.1.3 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัลญะมาอิของมุสลิม เพียงท่านเดียว มีจำนวน 23 หะดีษ คิดเป็น 5.21%

3.2 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัลศิหะหะหะ มีจำนวน 34 หะดีษ คิดเป็น 7.70% ประกอบด้วย

3.2.1 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสือเศาะเหียะห์อิบนุหิบบาน มีจำนวน 11 หะดีษ คิดเป็น 2.50%

3.2.2 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสือเศาะเหียะห์อิบนุคุษัยมะฮฺ มีจำนวน 3 หะดีษ คิดเป็น 0.68%

3.2.3 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัลมุสตัดรอก อะลัศเศาะฮีหฺยฺนุ ของอัลหากิม มีจำนวน 20 หะดีษ คิดเป็น 4.53%

3.3 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัศสุนัน มีจำนวน 125 หะดีษ คิดเป็น 28.34% ประกอบด้วย

3.3.1 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัศสุนันอบิดาหวุด จำนวน 34 หะดีษ คิดเป็น 7.70%

3.3.2 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัศสุนันอัดติรมิซียฺ จำนวน 54 หะดีษ คิดเป็น 12.25%

3.3.3 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัศสุนันอันนะสาอียฺ จำนวน 11 หะดีษ คิดเป็น 2.50%

3.3.4 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัศสุนันอิบนุมาญะฮฺจำนวน 21 หะดีษ คิดเป็น 4.76%

3.3.5 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัศสุนันอัดดารีมียฺ มีจำนวน 3 หะดีษ คิดเป็น 0.68%

3.3.6 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัศสุนันอัดดาร์กูณียฺ มีจำนวน 1 หะดีษ คิดเป็น 0.22%

3.3.7 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัศสุนันอัลกุบรอ ของอัลบัยฮะกีมี มีจำนวน 1 หะดีษ คิดเป็น 0.22%

3.4 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัลมะसानีด มีจำนวน 106 หะดีษ คิดเป็น 24.03% ประกอบด้วย

3.4.1 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสือมุสนัด ของอิมามอะหมัด มีจำนวน 35 หะดีษ คิดเป็น 7.93%

3.4.2 หะดีษที่มีบันทึกในหนังสือมุสนัด ของอัลบัซซาร มีจำนวน 9 หะดีษ คิดเป็น 2.04%

3.4.3 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือมุสนัด ของอบียะอูลา มีจำนวน 10 หะดิส คิดเป็น 2.26%

3.4.4 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือมุสนัดอัชชามิยีน ของอ็ฏฏอบรอนีย์ มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.4.5 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือมุสนัด ของอัลฮาริช มีจำนวน 2 หะดิส คิดเป็น 0.45%

3.4.6 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือมุสนัดอัลฟิรเคาสฺ ของอัดดัยละมีย์ มีจำนวน 5 หะดิส คิดเป็น 1.13%

3.4.7 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือมุสนัด ของอิบนุ อิบิฮาติม มีจำนวน 2 หะดิส คิดเป็น 0.45%

3.4.8 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือมุสนัด ของอับดุล เบ็น หุหมัยคฺ มีจำนวน 3 หะดิส คิดเป็น 0.68%

3.4.9 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลมุญญิม อัลกะบীর ของอ็ฏฏอบรอนีย์ มีจำนวน 29 หะดิส คิดเป็น 6.57%

3.4.10 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลมุญญิม อัลเอาศ์ฎฺ ของอ็ฏฏอบรอนีย์ มีจำนวน 10 หะดิส คิดเป็น 2.26%

3.5 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลมุศอนนัฟ มีจำนวน 6 หะดิส คิดเป็น 1.36% ประกอบด้วย

3.5.1 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลมุศอนนัฟ ของอับดุลรอซซาก มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.5.2 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลมุศอนนัฟ ของอิบนุ อิบิซัยบะฮฺ มีจำนวน 5 หะดิส คิดเป็น 1.13%

3.6 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออะมัล อัลเยามุ วัลลัยละฮฺ มีจำนวน 2 หะดิส คิดเป็น 0.45% ประกอบด้วย

3.6.1 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออะมัล อัลเยามุ วัลลัยละฮฺ ของอิบนุ อัลสุนนีย์ มีจำนวน 2 หะดิส คิดเป็น 0.45%

3.7 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลฟะฎอฮิต มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22% ประกอบด้วย

3.7.1 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัตต์รศิม ฟิฟะฎออิติลอะอุมาล ของอิบนุ ซาอิน มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือนอกเหนือจากประเภทต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น มีจำนวน 101 หะดิส คิดเป็น 22.90% ประกอบด้วย

3.8.1 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลอะดะบอัลมุฟรูด ของอัลบุคอรี มีจำนวน 2 หะดิส คิดเป็น 0.45%

3.8.2 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือตาริคอัลกะบิร ของอัลบุคอรี มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.3 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัญญาอะฟาอฺ ของอัลบุคอรี มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.5 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลกุนา ของอัลหากิม มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.6 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัซซุซุดิ ของอะหฺมัด มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.7 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัตเตาฮีด ของอิบนุคุษัยมะฮฺ มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.8 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือซุบูลอิมาน ของอัลบัยฮะกีมี มีจำนวน 32 หะดิส คิดเป็น 7.25%

3.8.9 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลอุฎบาด ของอิบนุ อบีดคุนยา มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.10 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัซซุซุดิ ของอิบนุ อบีดคุนยา มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.11 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัตตะฮัจญุด ของอิบนุ อบีดคุนยา มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.12 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลซุกรฺ ของอิบนุ อบีดคุนยา มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.13 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือกะลามุลละฮาลีย์ วัลอัยยาม ของอิบนุ อบีดคุนยา มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.14 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลนะวาดีร อัลอุศูล ของอัลหะกิม อัศเศาะอิมียะฮ์ มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.15 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือตารีค ดิมัชกฺ ของอิบน์ อะซากีร มีจำนวน 7 หะดิส คิดเป็น 1.58%

3.8.16 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือตารีคบัฆดาดี ของอัลเกาะตีบ อัลบัฆดาดี มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.17 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือหุคูลียะฮฺ อัลเอาเลียฮฺ ของอบูนะอีม มีจำนวน 7 หะดิส คิดเป็น 1.58%

3.8.18 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือมะอริฟะฮฺ อัลเศาะหาบะฮฺ ของอบูนะอีม มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.19 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลกามิล ฟิอัลญะฮาล ของอิบน์ อะดีย์ มีจำนวน 8 หะดิส คิดเป็น 1.81%

3.8.20 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัศเศาะอิมียะฮ์ ของอัลรอฟีอี มีจำนวน 2 หะดิส คิดเป็น 0.45%

3.8.21 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลวักฟฺ ของอิบน์ อัลอันบารีย์ มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.22 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือตัจรียะฮฺ อัลอียะฮฺ ของอัลอิรอกี มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.23 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือของอับดุลเราะห์มาน อัลสลิมี มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.24 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือตันบีฮฺ อัลฆอฟีลีน ของอัลสะมัรกอณดี มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.25 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือมุกตะศอร กิยามุลลัยลฺ ของมุฮัมมัด เบ็น นัศรฺ มีจำนวน 2 หะดิส คิดเป็น 0.45%

3.8.26 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลชะวะอูรี ของอัลฮัยตะมียฺ อัลมัจกี มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.27 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือฎะวะอิด อัลชาฟีอีเยฮฺ อัลญะรอฮฺ ของอัลสุบกี มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

3.8.28 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือฟิตหฺ อัลเกาะดีร ของอัลเซกาณียฺ มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%

- 3.8.29 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัศดุรุลมัมบุร ของอัลสุยูฎีย์ มีจำนวน 4 หะดิส คิดเป็น 0.90%
- 3.8.30 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลอิตกอน ของอัลสุยูฎีย์ มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%
- 3.8.31 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัศดุอาอฺ ของอ็ฏฏอบรอนีย์ มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%
- 3.8.32 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัศตัฟิร ของอิบน์ อับีฮาติม มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%
- 3.8.33 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลฮัรอะฮฺ ของอัลนะวะวี มีจำนวน 2 หะดิส คิดเป็น 0.45%
- 3.8.34 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลอัลกอบ ของอัลชีรอซีย์ มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%
- 3.8.35 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลอุฎมะฮฺ ของอบุซซัยคุ มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%
- 3.8.36 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัศตัฟิร ของอิบน์ อับีฮาติม มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%
- 3.8.37 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลอิตอบะฮฺ ของอิบน์ หะญูร อัลฮัสเกาะลานีย์ มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%
- 3.8.38 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัชชูศุคิ วัลเราะกออิก ของอิบน์ อัลมุบารอก มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%
- 3.8.39 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัศตัฟิร ของอิบน์ ญะร็ร อัลญอบรีย์ มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%
- 3.8.40 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือญามิอฺ บะฆานุลอิลมฺ วัฟฟุลลิสฺ ของอิบน์ อับดุลบَّر มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%
- 3.8.41 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสือมิชกาฮฺ อัลมะศอบีหฺ ของอัตติบรีซีย์ มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%
- 3.8.42 หะดิสที่มีบันทึกในหนังสืออัลมุวัฏฏะฮฺ ของอิหม่ามมาลิก มีจำนวน 1 หะดิส คิดเป็น 0.22%
- 3.8.43 หะดิสที่คัดลอกมาจากหนังสือพะฎออิธ อัลอะอุมาล นบับภาษาอาหรับ ซึ่งไม่พบผู้บันทึก มีจำนวน 4 หะดิส คิดเป็น 0.90%

4. มาตรฐานการนำหะดิสมาใช้เป็นหลักฐานในเรื่องต่างๆ สามารถจำแนกตามหัวข้อในหนังสือได้ดังนี้

4.1 ความสำคัญของการละหมาด มีจำนวน 96 หะดิส คิดเป็น 21.76% แบ่งออกเป็นข้อย่อยได้ดังนี้

4.1.1 คุณค่าและความสำคัญของการละหมาด จำนวน 20 หะดิส ประกอบด้วย

ก. หะดิสเศาะเหียะห์ จำนวน 14 หะดิส แบ่งออกเป็น

- เศาะเหียะห์ลิลิชาติฮฺ จำนวน 5 หะดิส
- เศาะเหียะห์ลิลิชาติฮฺ จำนวน 9 หะดิส

ข. หะดิสหะสัน จำนวน 2 หะดิส แบ่งออกเป็น

- หะสันลิลิชาติฮฺ จำนวน 2 หะดิส

ค. หะดิสญะอะอิฟ จำนวน 3 หะดิส

ง. หะดิสญะอะอิฟ ญุดัน จำนวน 1 หะดิส

4.1.2 การทิ้งละหมาด มีจำนวน 28 หะดิส ประกอบด้วย

ก. หะดิสเศาะเหียะห์ จำนวน 11 หะดิส แบ่งออกเป็น

- เศาะเหียะห์ลิลิชาติฮฺ จำนวน 5 หะดิส
- เศาะเหียะห์ลิลิชาติฮฺ จำนวน 6 หะดิส

ข. หะดิสหะสัน จำนวน 3 หะดิส แบ่งออกเป็น

- หะสันลิลิชาติฮฺ จำนวน 2 หะดิส
- หะดิสหะสันลิมอยริฮฺ จำนวน 1 หะดิส

ค. หะดิสญะอะอิฟ จำนวน 8 หะดิส

ง. หะดิสญะอะอิฟ ญุดัน จำนวน 3 หะดิส

จ. ไม่พบสายรายงานและสถานภาพของหะดิส จำนวน 3 หะดิส

4.1.3 คุณค่าและความสำคัญของการละหมาดญะมาอะฮฺ มีจำนวน 48 หะดิส ประกอบด้วย

ก. หะดิสเศาะเหียะห์ จำนวน 25 หะดิส แบ่งออกเป็น

- เศาะเหียะห์ลิลิชาติฮฺ จำนวน 14 หะดิส
- เศาะเหียะห์ลิลิชาติฮฺ จำนวน 11 หะดิส

ข. หะดิสหะสัน จำนวน 5 หะดิส แบ่งออกเป็น

- หะสันลิลิชาติฮฺ จำนวน 3 หะดิส

- หะสันลิขมอยริสุ จำนวน 2 หะดึช
 - ก. หะดึชเฎาะอิฟ จำนวน 11 หะดึช
 - ง. หะดึชเฎาะอิฟ ญุดัน จำนวน 3 หะดึช
 - จ. หะดึชเมากัวะ จำนวน 4 หะดึช
- 4.2 คุณค่าอัลกุรอาน มีจำนวน 84 หะดึช คิดเป็น 19.04% แบ่งออกได้ดังนี้
- 4.2.1 คุณค่าอัลกุรอาน มีจำนวน 46 หะดึช ประกอบด้วย
- ก. หะดึชเศาะเหียะห์ จำนวน 12 หะดึช แบ่งออกเป็น
 - เศาะเหียะห์ลัซชาติสุ จำนวน 6 หะดึช
 - เศาะเหียะห์ลิขมอยริสุ จำนวน 6 หะดึช
 - ข. หะดึชหะสัน จำนวน 7 หะดึช แบ่งออกเป็น
 - หะสันลัซชาติสุ จำนวน 1 หะดึช
 - หะสันลิขมอยริสุ จำนวน 5 หะดึช
 - หะสันเศาะเหียะห์ จำนวน 1 หะดึช
 - ค. หะดึชเฎาะอิฟ จำนวน 17 หะดึช
 - ง. หะดึชเฎาะอิฟ ญุดัน จำนวน 3 หะดึช
 - จ. หะดึชเมากัวะ จำนวน 6 หะดึช
 - ฉ. ไม่พบสายรายงานและสถานภาพของหะดึช จำนวน 1 หะดึช
- 4.2.2 ชูเราะฮฺฟาติฮะห์ มีจำนวน 10 หะดึช ประกอบด้วย
- ก. หะดึชเศาะเหียะห์ จำนวน 4 หะดึช แบ่งออกเป็น
 - เศาะเหียะห์ลัซชาติสุ จำนวน 2 หะดึช
 - เศาะเหียะห์ลิขมอยริสุ จำนวน 2 หะดึช
 - ข. หะดึชเฎาะอิฟ จำนวน 5 หะดึช
 - ค. ไม่พบสายรายงานและสถานภาพของหะดึช จำนวน 1 หะดึช
- 4.2.3 ชูเราะฮฺยาซีน มีจำนวน 5 หะดึช ประกอบด้วย
- ก. หะดึชเฎาะอิฟ จำนวน 3 หะดึช
 - ข. หะดึชเฎาะอิฟ ญุดัน จำนวน 2 หะดึช
- 4.2.4 ชูเราะฮฺอัลลาทิกอะฮฺ มีจำนวน 4 หะดึช ประกอบด้วย
- ก. หะดึชเฎาะอิฟ จำนวน 1 หะดึช
 - ข. หะดึชเฎาะอิฟ ญุดัน จำนวน 1 หะดึช
 - ค. ไม่พบสายรายงานและสถานภาพของหะดึช จำนวน 2 หะดึช

4.2.5 ชูเราะฮ์อัลมุลก มีจำนวน 19 หะดีษ ประกอบด้วย

- ก. หะดีษเศาะเหียะห์ จำนวน 3 หะดีษ แบ่งออกเป็น
 - เศาะเหียะห์ลัษษาดิฮ จำนวน 1 หะดีษ
 - เศาะเหียะห์ลัษษาดิฮ จำนวน 2 หะดีษ
- ข. หะดีษหะสัน จำนวน 5 หะดีษ แบ่งออกเป็น
 - หะสันลัษษาดิฮ จำนวน 2 หะดีษ
 - หะสันลัษษอยริฮ จำนวน 3 หะดีษ
- ค. หะดีษญะอะอิฟ จำนวน 6 หะดีษ
- ง. หะดีษญะอะอิฟ ญิดัน จำนวน 2 หะดีษ
- จ. ไม่พบสายรายงานและสถานภาพของหะดีษ จำนวน 2 หะดีษ

4.3 คุณค่ารอมฎอน จำนวน 65 หะดีษ คิดเป็น 14.74% แบ่งออกได้ดังนี้

4.3.1 คุณค่ารอมฎอน มีจำนวน 39 หะดีษ ประกอบด้วย

- ก. หะดีษเศาะเหียะห์ จำนวน 14 หะดีษ แบ่งออกเป็น
 - เศาะเหียะห์ลัษษาดิฮ จำนวน 4 หะดีษ
 - เศาะเหียะห์ลัษษอยริฮ จำนวน 10 หะดีษ
- ข. หะดีษหะสัน จำนวน 8 หะดีษ แบ่งออกเป็น
 - หะสันลัษษาดิฮ จำนวน 5 หะดีษ
 - หะสันลัษษอยริฮ จำนวน 2 หะดีษ
 - หะสันเศาะเหียะห์ จำนวน 1 หะดีษ
- ค. หะดีษญะอะอิฟ จำนวน 10 หะดีษ
- ง. หะดีษญะอะอิฟ ญิดัน จำนวน 4 หะดีษ
- จ. หะดีษเมาฎูอะ จำนวน 3 หะดีษ

4.3.2 คุณค่าลัยละตุลกอตร์ มีจำนวน 26 หะดีษ ประกอบด้วย

- ก. หะดีษเศาะเหียะห์ จำนวน 9 หะดีษ แบ่งออกเป็น
 - เศาะเหียะห์ลัษษาดิฮ จำนวน 5 หะดีษ
 - เศาะเหียะห์ลัษษอยริฮ จำนวน 4 หะดีษ
- ข. หะดีษหะสัน จำนวน 7 หะดีษ
 - หะสันลัษษาดิฮ จำนวน 5 หะดีษ
 - หะสันเศาะเหียะห์ จำนวน 2 หะดีษ

- ค. หะดีษเงาะอีฟ จำนวน 4 หะดีษ
- ง. หะดีษเงาะอีฟ ญุดคัน จำนวน 2 หะดีษ
- จ. หะดีษเมากัวะ จำนวน 4 หะดีษ

4.4 คุณค่าของการดัดบลิฆ มีจำนวน 35 หะดีษ คิดเป็น 7.93% ประกอบด้วย

- ก. หะดีษเศาะเหียะห์ จำนวน 15 หะดีษ แบ่งออกเป็น
 - เศาะเหียะห์ลัษชาติฮุ จำนวน 10 หะดีษ
 - เศาะเหียะห์ลัษชาติฮุ จำนวน 5 หะดีษ
- ข. หะดีษหะสัน จำนวน 10 หะดีษ แบ่งออกเป็น
 - หะสันลัษชาติฮุ จำนวน 6 หะดีษ
 - หะสันลัษฆอยริฮุ จำนวน 3 หะดีษ
 - หะสันเศาะเหียะห์ จำนวน 1 หะดีษ
- ค. หะดีษเงาะอีฟ จำนวน 8 หะดีษ
- ง. หะดีษเงาะอีฟ ญุดคัน จำนวน 2 หะดีษ

4.5 คุณค่าของการซิกร์ มีจำนวน 161 หะดีษ คิดเป็น 36.50% ประกอบด้วย

- ก. หะดีษเศาะเหียะห์ จำนวน 53 หะดีษ แบ่งออกเป็น
 - เศาะเหียะห์ลัษชาติฮุ จำนวน 30 หะดีษ
 - เศาะเหียะห์ลัษฆอยริฮุ จำนวน 23 หะดีษ
- ข. หะดีษหะสัน จำนวน 31 หะดีษ แบ่งออกเป็น
 - หะสันลัษชาติฮุ จำนวน 17 หะดีษ
 - หะสันลัษฆอยริฮุ จำนวน 14 หะดีษ
- ค. หะดีษเงาะอีฟ จำนวน 56 หะดีษ
- ง. หะดีษเงาะอีฟ ญุดคัน จำนวน 12 หะดีษ
- จ. หะดีษเมากัวะ จำนวน 7 หะดีษ
- ฉ. ไม่พบสายรายงานและสถานภาพของหะดีษ จำนวน 2 หะดีษ

5. มาตรฐานสายรายงานหะดีษ สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

5.1 จำแนกตามจำนวนผู้รายงาน แบ่งออกได้ ดังนี้

5.1.1 ประเภทอาลีฮ์ จำนวน 137 หะดีษ คิดเป็น 31.06%

- 5.1.2 ประเภทนาซัล จำนวน 293 หะดีษ คิดเป็น 66.44%
- 5.1.3 ไม่พบสายรายงาน จำนวน 11 หะดีษ คิดเป็น 2.50%
- 5.2 จำแนกตามการรายงานติดต่อกัน สามารถแบ่งออกได้เป็นสองชนิด ดังนี้
 - 5.2.1 ประเภทมุตตะฮิล มีจำนวน 395 หะดีษ คิดเป็น 89.57%
 - 5.2.2 ประเภทมุนเกาะฎือ มีจำนวน 22 หะดีษ คิดเป็น 4.98%
 - 5.2.3 ประเภทมูรลัต มีจำนวน 13 หะดีษ คิดเป็น 2.95%
 - 5.2.4 ไม่พบสายรายงานจำนวน 11 หะดีษ คิดเป็น 2.50%
- 5.3 จำแนกตามคุณสมบัติผู้รายงาน แบ่งออกได้ดังนี้
 - 5.3.1 อิสนาตุศุกข์ซัมสุ จำนวน 4 หะดีษ คิดเป็น 0.90%
 - 5.3.2 อิสนาตแบชรรมดา จำนวน 426 หะดีษ คิดเป็น 96.60%
 - 5.3.3 ไม่พบสายรายงาน จำนวน 11 หะดีษ คิดเป็น 2.50 %
- 6. มาตรฐานของตัวบทและความหมายหะดีษ สามารถแบ่งออกได้ดังนี้
 - 6.1 ความหมายสอดคล้องกับตัวบท จำนวน 160 หะดีษ คิดเป็น 36.28%
 - 6.2 ความหมายสอดคล้องกับตัวบท (ส่วนหนึ่งของตัวบทหะดีษ) จำนวน 85 หะดีษ คิดเป็น 19.27%
 - 6.3 ความหมายโดยสรุป จำนวน 116 หะดีษ คิดเป็น 26.30%
 - 6.4 ความหมายโดยสรุป (ส่วนหนึ่งของตัวบทหะดีษ) จำนวน 81 หะดีษ คิดเป็น 18.36%

5.2 อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องศักริญาตัวบทหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาลของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา ผู้วิจัยขออภิปรายผลตามผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานของหะดีษในหนังสือคุณค่าของอะมาลจำแนกตามสถานภาพของหะดีษปรากฏหะดีษเศาะเหียะห์ จำนวน 161 หะดีษ คิดเป็น 36.50% มากที่สุด รองลงมา หะดีษเงาะฮ์ฟ มีจำนวน 132 หะดีษ คิดเป็น 29.93% หะดีษหะสัน มีจำนวน 77 หะดีษ คิดเป็น 17.46% หะดีษเงาะฮ์ฟญิดัน มีจำนวน 35 หะดีษ คิดเป็น 7.93% หะดีษเมาฎูวะ มีจำนวน 25 หะดีษ คิดเป็น 5.66% หะดีษที่ไม่พบสายรายงานและสถานภาพของหะดีษ มีจำนวน 11 หะดีษ คิดเป็น 2.49% ตามลำดับ

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า ท่านเมอลานา มุฮัมมัด ชะกะเรีย ให้ความสำคัญกับการนำหะดีษที่มีมาตรฐานอยู่ในระดับเศาะหียะห์มาใช้เป็นหลักฐาน สอดคล้องกับ อับดุลเลาะ หนุ่มสุข และอับดุลเลาะ การ์ินา ที่ได้ทำการศึกษาตัดทอนหะดีษในหนังสือคุณค่าของอะมาลของซัยคุลหะดีษเมอลานา มุฮัมมัด ชะกะเรีย ผลสรุปที่ได้คือ หะดีษเศาะหียะห์มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.45 ซึ่งถือว่าเกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนหะดีษที่ได้ทำการศึกษาตัดทอนทั้งหมด ซึ่งให้เห็นว่า ตัวบทหะดีษ และหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาลฯ นั้น บรรจุหะดีษที่เป็นหะดีษเศาะหียะห์มากที่สุด ดังกล่าวข้อมแสดงถึงความเชี่ยวชาญของท่านเมอลานา มุฮัมมัด ชะกะเรีย ในด้านวิชาการหะดีษในการคัดสรรหะดีษที่เศาะหียะห์มาใช้เพื่อประกอบในการเป็นหลักฐาน

อย่างไรก็ตาม ปรากฏหะดีษอีกจำนวนหนึ่ง มีจำนวนถึง 132 หะดีษ เป็นผลการวิจัยลำดับรองลงมา โดยคิดเป็น 29.93% ถือเป็นเกือบเศษหนึ่งส่วนสามของจำนวนหะดีษที่ได้ทำการศึกษาตัดทอนทั้งหมดที่เป็นหะดีษเงาะอิฟ ซึ่งถือว่ามากพอสมควร ปรากฏในหนังสือของท่านเมอลานา มุฮัมมัด ชะกะเรีย แต่กระนั้นก็ตาม จะพบว่าเป็นเรื่องปกติที่หนังสือในแนวนี้จะไม่ปลอดจากหะดีษเงาะอิฟและเมาฎัวะ

ผลการวิจัยยังปรากฏอีกว่า หะดีษเงาะอิฟญิดดิน มีจำนวน 35 หะดีษ คิดเป็น 7.93% หะดีษเมาฎัวะ มีจำนวน 25 หะดีษ คิดเป็น 5.66% หะดีษทั้งสองสถานภาพเมื่อนำมารวมกันก็จะได้ 60 หะดีษ คิดเป็น 13.60% ถือว่ามากพอสมควร การปรากฏหะดีษทั้งสองระดับนี้ในหนังสือของท่านเมอลานา มุฮัมมัด ชะกะเรีย มีผลทำให้ความน่าเชื่อถือทางวิชาการในหนังสือของท่านลดต่ำลง อันเนื่องจากว่า หะดีษทั้งสองระดับนี้มีสาเหตุมาจากความบกพร่องในด้านคุณธรรมของผู้รายงาน ซึ่งหะดีษที่มีสาเหตุมาจากเหตุผลดังกล่าว ข้อมทำให้ความน่าเชื่อถือลดน้อยลง และหะดีษทั้งสองระดับนี้ยังไม่สามารถที่จะนำมาใช้เป็นหลักฐานได้ไม่ว่าจะในกรณีใดๆ ก็ตาม ทั้งในเรื่องศาสนา และคุณชา ซึ่งบรรดาอุละมาอฺ ต่างเห็นพ้องกันว่า หะดีษประเภทนี้ไม่อนุญาตให้นำมาใช้เป็นหลักฐานในทุกกรณี

2. ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานของหะดีษในหนังสือคุณค่าของอะมาลจำแนกตามประเภทหะดีษในการนำไปใช้เป็นหลักฐาน พบว่า หะดีษที่สามารถนำไปใช้เป็นหลักฐานได้ มีจำนวน 238 หะดีษ คิดเป็น 53.96% มากที่สุด รองลงมา คือ หะดีษที่สามารถนำไปใช้เป็นหลักฐานได้เฉพาะกับบางเรื่อง มีจำนวน 132 หะดีษ คิดเป็น 29.93% และหะดีษที่ไม่สามารถนำไปใช้เป็นหลักฐานในทุกกรณี มีจำนวน 71 หะดีษ คิดเป็น 16.09% ตามลำดับ

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า ท่านเมอลานา มุฮัมมัด ชะกะเรีย ให้ความสำคัญกับการนำหะดีษที่ได้มาตรฐานมาใช้เป็นหลักฐานได้เกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนหะดีษ

ที่ทำการตัดครีจัญ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และปรากฏหะดีษอีกจำนวนหนึ่ง มีจำนวนถึง 132 หะดีษ เป็นผลการวิจัยลำดับรองลงมา โดยคิดเป็น 29.93% ถือเป็นเกือบเศษหนึ่งส่วนสามของจำนวนหะดีษที่ได้ทำการตัดครีจัญทั้งหมดที่เป็นหะดีษเงาะอิฟ ซึ่งถือว่ามากพอสมควร อย่างไรก็ตาม บรรดาปราชญ์มีข้อคิดเห็นที่แตกต่างกันในการนำหะดีษเงาะอิฟมาใช้เป็นหลักฐานแบ่งออกได้เป็นสามกลุ่มคือ *กลุ่มที่หนึ่ง* อนุญาตให้นำหะดีษเงาะอิฟไปใช้เป็นหลักฐานได้ในทุก ๆ เรื่องที่เกี่ยวกับเรื่องศาสนา เช่น อะกีดะฮฺ อิบาอะฮฺ หุก่มหะกัม เรื่องราวต่าง ๆ คุณค่าของอะมัล การสนับสนุนให้ทำความดีและห้ามปรามทำความชั่ว อุละมาอ์กลุ่มนี้ได้แก่ อิหม่ามอะบูหะนีฟะฮฺ อิหม่ามอะหมัด บินหันบัล อิหม่ามอัชชะเราะหฺมาน บิน มะฮฺดีษ และท่านอื่น ๆ ที่มีความเห็นเหมือนกัน ซึ่งเหตุผลของอุละมาอ์กลุ่มนี้ได้แก่ หะดีษเงาะอิฟมีฐานะดีกว่าการใช้หลักการกียาส (อนุมาน) และความคิดของคนใดคนหนึ่ง (al-Qasimi, 1961 : 93) *กลุ่มที่สอง* ไม่อนุญาตนำหะดีษเงาะอิฟมาใช้เป็นหลักฐานที่เกี่ยวกับทุก ๆ เรื่องของศาสนาโดยเด็ดขาด (al-Suyuti, 1964 : 1/196) การปฏิบัติของอุละมาอ์กลุ่มนี้ตรงกันข้ามกับอุละมาอ์กลุ่มแรกโดยสิ้นเชิง ซึ่งอุละมาอ์กลุ่มนี้ได้แก่ อิหม่ามอัลบุคอรีฮฺ อิหม่ามมุสลิม ชะหฺยา เป็น มะอีน อะบูบักร์ อิบนุ อัลอะรอบีฮฺ (al-Suyuti, 1964 : 1/196) อิบนุหะซิม อะบูชาเมะฮฺ และอัชชะวากานีฮฺ (al-Qasimi, 1961 : 94) โดยที่เหตุผลของอุละมาอ์กลุ่มนี้คือ หะดีษเศาะหิยะห์และหะดีษหะซันที่กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับศาสนามีมากมายเพียงพอต่อการนำไปใช้เป็นหลักฐานได้ และที่สำคัญคือ การยืนยันหุก่ม ของแต่ละเรื่องเกี่ยวกับศาสนาก็ต้องมาจากหะดีษเศาะหิหฺและหะดีษหะซัน ไม่ใช่มาจากหะดีษเงาะอิฟ (al-Qasimi, 1961 : 94) และกลุ่มสุดท้าย กลุ่มที่สาม อนุญาตให้นำหะดีษเงาะอิฟเป็นหลักฐานและปฏิบัติตามได้เฉพาะหะดีษเงาะอิฟที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าของอะมัล การสนับสนุนให้ทำความดีและห้ามปรามทำความชั่ว และเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นหุก่มสุนัต กลุ่มนี้แบ่งออกเป็น 2 ทักษะ *ทักษะที่ 1* มีความเห็นว่าอนุญาตให้นำหะดีษเงาะอิฟไปใช้เป็นหลักฐานและปฏิบัติตามได้เฉพาะที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเท่านั้น โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทักษะนี้เป็นทักษะของอิบนุ อัลมุบาร็อก สุฟยาน อัชชะริฮฺ ชุฟยาน บิน อัยษะฮฺ และอัลฮาฟิซ อัชชะกอวียฺ (al-Qasimi, 1961 : 94) *ทักษะที่ 2* อนุญาตให้นำหะดีษเงาะอิฟเป็นหลักฐานและปฏิบัติตามที่เกี่ยวกับคุณค่าของอะมัล การสนับสนุนให้ทำความดีและห้ามปรามการทำความชั่ว และสิ่งที่เป็นหุก่มสุนัตเท่านั้น โดยมีเงื่อนไข 3 ประการดังนี้ ประการแรก หะดีษนั้นต้องไม่ใช่เป็นหะดีษเงาะอิฟญุดัน (อ่อนมาก) ประการที่สอง เนื้อหาของหะดีษเงาะอิฟที่กล่าวถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องนั้นต้องสอดคล้องกับหลักการทั่วไปของศาสนา (อัลกุรอานและอัลหะดีษ) ประการที่สาม ไม่ยึดมั่นว่าเป็นหะดีษที่มาจากท่านนบี ﷺ จริง แต่เป็นการปฏิบัติในลักษณะเผื่อไว้เท่านั้น (al-'Asqalani, 1405 : 24) ทักษะนี้เป็นทักษะของอิบนุหะญูร อัลอัสเกาะลานีฮฺ

จากบรรดาทัศนะต่างๆ ในการนำหะดีษเงาะอิฟมาใช้เป็นหลักฐานข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าท่านเมอลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา ยึดทัศนะของกลุ่มที่สาม กล่าวคือ อนุญาตให้นำหะดีษเงาะอิฟมาใช้เป็นหลักฐานได้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนให้กระทำความดี และสั่งห้ามให้ละเว้นความชั่ว ด้วยกับเหตุผลที่ว่า ตัวบทหะดีษที่อยู่ในระดับเงาะอิฟที่ปรากฏในหนังสือของท่านนั้น เป็นหะดีษเงาะอิฟที่มีจำนวนมากพอสมควร โดยที่หนังสือของท่านก็จัดอยู่ในประเภทหนังสือ “อัคร์มีบวัตต์รียิบ” ซึ่งหมายถึง หนังสือในแนวการสั่งใช้ให้ทำความดี และสั่งห้ามให้ทำความชั่ว จึงไม่เป็นการแปลกที่หะดีษที่เงาะอิฟจะปรากฏในหนังสือของท่าน

ผู้วิจัยมีความเห็นอีกประการหนึ่งว่า สิ่งหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันประการสำคัญสำหรับท่านเมอลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา ในการที่จะนำเสนอตัวบทหะดีษต่างๆ มาโดยท่านปรารถนาในอันที่จะสนองตอบคำสั่งของท่านเราะฮูล (คือลฯ) และหวังถึงความประเสริฐของผู้รายงานหะดีษ ดังที่ท่านได้กล่าวว่า

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ "بَلِّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً وَحَدَّثُوا عَنِّي بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا حَرَجَ وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ"

ความว่า “ท่านทั้งหลายจงเผยแพร่จากฉันแม้เพียงหนึ่งอายะฮ์ (เพียงน้อยนิด) ก็ตาม และจงรายงานจากนบีอิสรออิล โดยมีต้องวิตกกังวลใดๆ และผู้ใดโกหกต่อฉัน เขาก็จงเตรียมที่นั่งของเขาในไฟนรก”

(หะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรี, 1979 : 3461)

ท่านเราะฮูลได้กล่าวขอพรให้กับบรรดาผู้รายงานหะดีษ โดยกล่าวว่า

نَضَّرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مَقَالَتِي فَوَعَاهَا وَحَفِظَهَا وَبَلَّغَهَا فَرُبَّ حَامِلٍ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ

ความว่า “ขออัลลอฮ์ทรงโปรดประทานความสดชื่นและความสวยงามให้แก่บุคคลหนึ่งที่เขาได้ยืมคำพูดของฉัน มีความเข้าใจ แล้วเขาก็จดจำ และนำมันไปรายงานต่อ (ยังผู้อื่น) ซึ่งบางครั้งผู้ที่รายงานได้รายงานให้กับผู้ที่มีความเข้าใจมากกว่าเขา”

(หะดีษบันทึกโดยอัคร์มีซีย์ หะดีษหมายเลข 2656)¹

ท่านเราะฮูลได้กล่าวไว้ในหะดีษอีกบทหนึ่งว่า

¹ อัคร์มีซีย์ ระบุว่า เป็นหะดีษหะสันเศาะเหียะห์

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَوْلَى النَّاسِ بِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلَاةً

ความว่า แท้จริงท่านเราะสูล (คือลฯ) กล่าวว่า “ผู้ที่ดีที่สุดต่อข้าพเจ้าในวันกิยามะฮ์นั้น คือผู้ที่กล่าวเศาะลาตต่อข้าพเจ้ามากที่สุด”

(หะดีษบันทึกโดยอัคริมิซีย์ หะดีษหมายเลข 484)¹

หะดีษบทนี้ท่านออบูฮาติม ได้กล่าวถึงหะดีษบทนี้ว่า “หะดีษบทนี้บอกถึงความประเสริฐของนักหะดีษเนื่องจากไม่มีหมู่ชนใดในประชาชาตินี้กล่าวเศาะลาตต่อท่านนบีมากกว่าบรรดานักหะดีษ” (Ibn Hibban, Sahih Ibn Hibban : 1/84)

จากหะดีษต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จึงไม่แปลกใจเลยว่าเหตุผลใดที่ท่านเมอลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา ถึงได้มีความพยายามที่จะนำเสนอด้วยบทหะดีษต่างๆ มาบรรจุไว้ในหนังสือของท่าน โดยท่านมีความหวังถึงภาคผลที่จะได้รับที่ท่านเราะสูลได้สัญญาไว้นั่นเอง

3. ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานในการอ้างอิงหนังสือ แบ่งตามที่ปรากฏในหนังสือรวบรวมหะดีษ พบว่า หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัสสุนัน มีจำนวน 125 หะดีษ คิดเป็น 28.34% มากที่สุดรองลงมาคือ หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัลมะसानิด มีจำนวน 106 หะดีษ คิดเป็น 24.03% หะดีษที่มีบันทึกในหนังสือนอกเหนือจากประเภทต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น มีจำนวน 101 หะดีษ คิดเป็น 22.90% หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัลญามิอฺ มีจำนวน 66 หะดีษ คิดเป็น 14.96% หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัลศิหฺาหฺุ มีจำนวน 34 หะดีษ คิดเป็น 7.70% หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัลมุซอนนัฟ มีจำนวน 6 หะดีษ คิดเป็น 1.36% หะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออะมัล อัลยามู วัลลัยละฮฺุ มีจำนวน 2 หะดีษ คิดเป็น 0.45% และหะดีษที่มีบันทึกในหนังสืออัลพะฎอฮิล มีจำนวน 1 หะดีษ คิดเป็น 0.22% ตามลำดับ

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า หะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาลนั้น ส่วนใหญ่ถูกบันทึกในหนังสือสุนัน สิ่งดังกล่าว สอดคล้องกับสภาพของหะดีษที่สรุปผลมาข้างต้น ซึ่งจะเห็นว่ามาตรฐานของหะดีษส่วนใหญ่เป็นหะดีษเศาะเหียะห์ ซึ่งหะดีษที่ปรากฏในหนังสือสุนันส่วนใหญ่ก็จะเป็นหะดีษที่มีมาตรฐานทั้งในระดับที่เศาะเหียะห์ และหะสัน อย่างไรก็ตาม ด้วยบทหะดีษที่ปรากฏในหนังสือของท่านเมอลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา นั้นปรากฏในการบันทึกในหนังสือที่หลากหลายมาก คำราที่ท่านเมอลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา นำหะดีษมาอ้างอิงนั้น บางส่วนไม่เป็นที่รู้จัก บางส่วนเป็นที่รู้จักแต่ไม่นิยมนำมาใช้อ้างอิง อันเนื่องมาจากสภาพของหะดีษที่ปรากฏในหนังสือเหล่านั้นไม่อยู่ในชั้นที่เศาะเหียะห์ ด้วยกับสาเหตุนี้ จึงทำให้ปรากฏหะดีษที่อยู่ในระดับแอะอฺฟิฎัดัน และเมอาฎฺวะ อยู่เป็นจำนวน

¹ อัคริมิซีย์ ระบุว่า เป็นหะดีษหะสัน

หลายหะดีษ ย่อมส่งผลทำให้หนังสือของท่านได้รับการวิจารณ์อย่างรุนแรงถึงการนำหะดีษที่ไม่ได้มาตรฐานดังกล่าวมาบรรจุไว้ในหนังสือของท่าน

4. ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานการนำหะดีษมาใช้เป็นหลักฐานในเรื่องต่างๆ ที่ปรากฏในหนังสือ พบว่า คุณค่าของการซิกร์ มีจำนวน 161 หะดีษ คิดเป็น 36.50% มากที่สุด รองลงมา ความสำคัญของการละหมาด มีจำนวน 96 หะดีษ คิดเป็น 21.76% คุณค่าอัลกุรอาน มีจำนวน 84 หะดีษ คิดเป็น 19.04% คุณค่ารอมฎอน จำนวน 65 หะดีษ คิดเป็น 14.74% และคุณค่าของการตบลิ้ม มีจำนวน 35 หะดีษ คิดเป็น 7.93% ตามลำดับ

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า ท่านแมลานา มุฮัมมัด ชะกะเรียฯ ให้ความสำคัญกับการซิกร์มากเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยข้างต้น และไม่เป็นเรื่องแปลกแต่ประการใด เพราะหนังสือในแนวนี้ย่อมที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้คนทั้งหลายทำการรำลึกถึงอัลลอฮ์อยู่ตลอดเวลา การให้ความสำคัญกับการหะดีษที่เกี่ยวข้องกับการซิกร์ย่อมเป็นเรื่องที่ดีมากๆ เพราะหากผู้คนรำลึกถึงอัลลอฮ์อยู่ตลอดเวลา ย่อมทำให้เขาเกรงกลัวต่อพระองค์ เมื่อเขาเกรงกลัวต่อพระองค์ ก็จะทำให้เขาไม่กล้าที่จะกระทำในสิ่งที่เป็นความผิด และเมื่อเขาไม่กล้าที่จะกระทำ ความผิด จะมีผลทำให้สังคมเกิดความสงบสุขดังที่หลายฝ่ายในสังคมต้องการ

5. ผลการวิจัยพบว่า สายรายงานหะดีษจำแนกตามการรายงานติดต่อกัน ปรากฏว่า สายรายงานประเภทมุตตะเศลีล มีจำนวน 395 หะดีษ คิดเป็น 89.57% มากที่สุด รองลงมาคือ ประเภทมุนเกาะฎือ มีจำนวน 22 หะดีษ คิดเป็น 4.98% ประเภทมุรซัล มีจำนวน 13 หะดีษ คิดเป็น 2.95% ไม่พบสายรายงานจำนวน 11 หะดีษ คิดเป็น 2.50% ตามลำดับ

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า การปรากฏสายรายงานที่เป็นมุตตะเศลีล เป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นถึงสถานภาพของหะดีษ แต่ก็มีสายรายงานที่เป็นประเภทมุนเกาะฎือ ประเภทมุรซัล และไม่พบสายรายงาน แต่ก็ยังเป็นจำนวนเพียงน้อยนิดเท่านั้น

อนึ่ง สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยประสบในขณะที่ทำการศึกษาวิจัย คือ เป็นการยากมากที่จะหาตัวบทหะดีษ เพราะบางครั้งการแปลหะดีษหรือความหมายของหะดีษ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของตัวบท บางส่วนเป็นการแปลเฉพาะความหมายโดยรวม ทำให้เป็นการยากแก่ผู้วิจัยที่จะค้นหาตัวบทของหะดีษ ดังนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจะนำเสนอหะดีษควรให้ความสำคัญกับตัวบท หรือไม่ก็อ้างอิงตามหลักการที่ถูกต้องว่านำมาจากแหล่งใด และควรระบุให้ชัดเจน ไม่เช่นนั้นแล้วจะมีผลทำให้หนังสือต่างๆ ที่เรียบเรียงออกมามีมาตรฐานที่ไม่เป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องศัพท์บัญญัติตัวบทหะดีษเฉพาะความหมายภาษาไทยในหนังสือคุณค่าของอะมาลของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรให้ความสำคัญกับหะดีษที่มีมาตรฐาน และได้รับการยอมรับจากนักปราชญ์เท่านั้น และไม่ควรรใช้หะดีษที่ไม่มีมาตรฐานเพื่อนำมาใช้หรือเผยแพร่
2. ควรให้มีการเรียนการสอนวิชาหะดีษในทุกระดับ และควรปลูกกระแสให้เกิดความสนใจหะดีษ ทั้งสองด้านคือ ด้านสถานภาพของหะดีษ และด้านความหมายและการนำไปใช้
3. ควรให้มีการศึกษาวิจัยตัวบทหะดีษในหนังสือต่างๆ ในรูปแบบศัพท์บัญญัติ โดยเฉพาะหนังสือที่ใช้เรียน และหนังสือที่นักวิชาการนิยมนำไปใช้อ้างอิง หรือใช้ในการบรรยาย สั่งสอนบุคคลทั่วไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เรื่องเล่าที่ปรากฏในหนังสือคุณค่าของอะมาล ของซัยคุลหะดีษ เมาลานา มุฮัมมัด ชะกะรียา”

تمت بعون الله تبارك وتعالى

الحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات

وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه وسلم

والحمد لله رب العالمين

رو سأميلي / فطاني

29 ربيع الآخر 1431

14 إبريل 2010